

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

© 2014 КОРСАК В. І.

УДК 316.6;332.1;339.3

Корсак В. І. Формування регіональних роздрібних торговельних мереж, соціально-економічні та екологічні аспекти

Розроблено теоретичні постулати теорії сталого розвитку регіональних роздрібних торговельних мереж. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: метод критичного аналізу, групування, конкретизації, наукової абстракції, порівняння, синтезу й узагальнення наукового досвіду сучасних теоретичних досліджень, системний і комплексний підходи. Проаналізовано ключові соціально-екологічні загрози для розвитку людства. Досліджено основні соціально-економічно-екологічні теорії, у яких висвітлюються шляхи виходу з екологічної кризи та способи запобігання розвитку ймовірної екологічної катастрофи. У світлі територіально-галузевого підходу для вирішення соціально-екологічних проблем запропоновано теоретичні постулати, які можуть лягти в основу теорії сталого розвитку регіональних роздрібних торговельних мереж, практична реалізація яких на регіональному рівні дозволить забезпечити формування роздрібних торговельних мереж відповідно до принципів сталого розвитку. На прикладі галузі роздрібної торгівлі запропоновано використання регіонально-галузевого підходу у вирішенні екологічних проблем. Розроблено теоретичні постулати теорії сталого розвитку регіональних роздрібних торговельних мереж у частині екологічної складової. Дане дослідження сприятиме розумінню того, що роздрібна торгівля повинна не лише сама стати на шлях економії невідновлюваних природних ресурсів, але й стимулювати виробників до зміни принципів природокористування, вона може також суттєво впливати на споживання населення регіонів і детермінувати спосіб його життя, визначаючи суспільні тренди та корегуючи таке його ставлення до оточуючого середовища, яке не буде суперечити принципам сталого розвитку, що допоможе органам місцевого самоврядування у створенні та реалізації програм із вирішення таких проблем, як нераціональний спосіб життя, неефективні моделі виробництва та споживання, які на даний момент стоять на заваді реалізації принципів сталого розвитку регіонів.

Ключові слова: соціально-економічно-екологічні теорії, сталий розвиток, регіональні роздрібні торговельні мережі

Табл.: 1. **Бібл.:** 25.

Корсак Віктор Іванович – кандидат медичних наук, голова ради директорів, Компанія «Волвест Груп» (вул. Карбишева, 1, Луцьк, Волинська обл., 43023, Україна)

Email: victor.korsak@gmail.com

УДК 316.6;332.1;339.3

UDC 316.6;332.1;339.3

Корсак В. И. Формирование региональных розничных торговых сетей, социально-экономические и экологические аспекты

Разработаны теоретические постулаты теории устойчивого развития региональных розничных торговых сетей. В работе использованы общенаучные и специальные методы исследования: метод критического анализа, группировки, конкретизации, научной абстракции, сравнения, синтеза и обобщения научного опыта современных теоретических исследований, системный и комплексный подходы. Проанализированы ключевые социально-экологические угрозы для развития человечества. Исследованы основные социально-экономически-экологические теории, в которых освещаются пути выхода из экологического кризиса и способы предотвращения развития возможной экологической катастрофы. В свете территориально-отраслевого подхода для решения социально-экологических проблем предложены теоретические постулаты, которые могут лечь в основу теории устойчивого развития региональных розничных торговых сетей, практическая реализация которых на региональном уровне позволит обеспечить формирование розничных торговых сетей в соответствии с принципами устойчивого развития. На примере отрасли розничной торговли предложено использование регионально-отраслевого подхода в решении экологических проблем. Разработаны теоретические постулаты теории устойчивого развития региональных розничных торговых сетей в части экологической составляющей. Данное исследование будет способствовать пониманию того, что розничная торговля должна не только сама стать на путь экономики невозобновляемых природных ресурсов, а и стимулировать производителей к изменению принципов природопользования, она может также существенно влиять на потребление населения регионов и детерминировать образ его жизни, определяя общественные тренды и корректируя такое его отношение к окружающей среде, которое не будет противоречить принципам устойчивого развития, поможет органам местного самоуправления в создании и реализации программ по решению таких проблем, как нерациональный образ жизни, неэффективные модели производства

Korsak V. I. Formation of Regional Retail Networks, Socio-economic and Environmental Aspects

The theoretical postulates of the theory of sustainable development of regional retail chains were developed. We used the scientific and special research methods: the method of critical analysis, grouping, specification, scientific abstraction, comparison, synthesis and generalization of scientific experience of modern theoretical studies, systematic and comprehensive approaches. The key socio-environmental threats to human development were analyzed. The basic socio-economic and ecological theories were analyzed, which highlight the way out of the ecological crisis and ways to prevent the development of a possible environmental disaster. In light of the territorial and industrial approach to address social and environmental problems of the proposed theoretical postulates, which can form the basis of the theory of sustainable development of regional retail chains, practical implementation at the regional level which will allow the formation of retail chains in accordance with the principles of sustainable development. On the example of the retail industry it was proposed to use regional-sectoral approach in addressing environmental problems. The theoretical postulates of the theory of sustainable development of regional retail chains in the environmental component parts were created. This study will contribute to the understanding that retail should not only step on the path of economy of non-renewable natural resources, but also encourage manufacturers to change the principles of nature management. It can also significantly affect the consumption by the population in regions and determine the image of its life, identifying public trends and adjusting to the environment that would not conflict with the principles of sustainable development, help local governments in developing and implementing programs to address issues such as unsustainable lifestyles, inefficient production and consumption patterns, which currently impede the realization of the principles of sustainable development of the regions.

и потребления, которые на данный момент мешают реализации принципов устойчивого развития регионов.

Ключевые слова: социально-экономически-экологические теории, устойчивое развитие, региональные розничные торговые сети

Табл.: 1. Библ.: 25.

Корсак Виктор Иванович – кандидат медицинских наук, председатель совета директоров, Компания «Волвест Групп» (ул. Карбышева, 1, Луцк, Волынская обл., 43023, Украина)

Email: victor.korsak@gmail.com

Key words: socio-economic and ecological theory, sustainable development, regional retail chains

Tabl.: 1. **Bibl.:** 25.

Korsak Viktor I. – Candidate of Science (Medicine), Chairman of the Board of Directors, Volwest Group Co. (vul. Karbysheva, 1, Lutsk, Volynska obl., 43023, Ukraine)

Email: victor.korsak@gmail.com

Постановка проблеми. Розвиток людства останніх століть демонстрував зростання добробуту при значному зростанні споживання природних ресурсів і катастрофічному забрудненні навколишнього середовища. Так, видобуток нафти за ХХ ст. збільшився в 12 разів, руд і мінералів – в 27 разів, будівельних матеріалів – в 34 рази, біомаси – в 3,6 рази [1].

На жаль, сьогодні у світі 40 % землі деградує через ерозію ґрунту, зниження її родючості і виснаження, що, за прогнозами експертів, може призвести до втрати 50 % потенційного урожаю.

Крім того, понад 884 млн жителів планети відчувають дефіцит чистої питної води, 2,6 млрд людей проживають в антисанітарних умовах, що спричиняє щорічну смерть 1,4 млн дітей віком до п'яти років.

Відповідно до розрахунків експертів, через 20 років запаси води будуть задовольняти лише 60 % світових потреб. Враховуючи те, що лише за 1990 – 2005 рр. площа лісів щорічно зменшувалася на 13 млн га, посушливим землям, на яких мешкає третина населення світу, пророкують перетворення на пустелі, а внаслідок зміни клімату, спричиненої глобальним потеплінням, можуть постраждати близько 2 млрд людей, що живуть на прибережних територіях [2].

Слід також зауважити, що вже у 2010 р. викиди в атмосферу та зміни клімату, які вони обумовлюють, спричинили передчасну смерть майже 5 млн жителів і коштували світовій економіці більше 1,2 трлн доларів США, що становило 1,6 % світового ВВП [3].

Досить прикорм є те, що наслідки кліматичних змін відчувалися найгостріше в країнах, що розвиваються, до яких належить, зокрема, Україна, і які, окрім екологічних, мають достатню кількість соціально-економічних проблем. Зокрема, збиток від кліматичних негараздів у 2010 р. по цій групі країн становив 7 % їхнього сукупного ВВП, а з урахуванням шкоди від викидів в атмосферу – 10 % їхнього сукупного ВВП [4].

Ще менш втішними є прогнози на майбутнє, адже якщо врахувати, що населення світу до 2040 р. збільшиться з 7 млрд до 9 млрд, а чисельність споживачів середнього класу зросте за подальші 20 років на 3 млрд, то попит на природні ресурси буде підвищуватися у геометричній прогресії. А це означає, що до 2030 р. потреба населення світу в продовольстві збільшиться не менше ніж на 50 %, в енергії – на 45 %, а у водних ресурсах – на 30 %. Все це відбудеться на фоні прогностично неблагоприємних змін клімату, які вже сьогодні позначаються на життєдіяльності планети [5].

Mathis Wackemagel, визначивши необхідну територію землі для отримання потрібної кількості ресурсів

(зерна, продовольства, деревини, риби, площ під міську забудову) та нейтралізації викидів, які продукуються світовою спільнотою, та порівнявши отримані значення з територіями, які сьогодні є доступними на планеті, зробив висновок: людство вже витрачає приблизно на 20 % більше, ніж дозволяє рівень самовідтворення. Відповідно до його розрахунків було встановлено, що востаннє людство знаходилося на рівні самовідтворення у 80-х роках минулого століття [6].

Зрозуміло, що така загрозлива перспектива розвитку суспільства потребує розробки теоретично-методичних концепцій, які б сприяли вирішенню наростаючих соціально-екологічних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий доробок у розвиток соціально-економічно-екологічних теорій внесли такі вчені, як: С. Бобильов, С. Герасимчук, І. Грицевич, Б. М. Данилишин, А. Долинський, С. Дорогунцов, М. Дайля, Г. Дейлі, Г. Брундтланд, А. Паччах, Д. Пірс, А. Гранберг, В. Коптюг, М. Згуровський, О. Луговий, А. Макаров, Д. Медоуз, М. Месарович, Л. Мельник, А. Новосьолов, Г. Станслер, В. Томас, Д. Форестер, А. Ходжаєв, Н. Daly, J. B. Cobb, T. Page.

Незважаючи на наявність достатньої кількості наукових напрацювань, в яких висвітлювалися шляхи вирішення даної проблеми і реалізації значної кількості програм, які повинні були зупинити процес розвитку екологічної кризи, людству, на жаль, не вдалося досягти значних успіхів у даному напрямку.

Викремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. У зв'язку з недостатньою ефективністю існуючого підходу у вирішенні проблем сталості розвитку суспільства, на наш погляд, акцент подальшого вдосконалення соціально-економічно-екологічних теорій повинен зміститися у територіально-галузевому напрямку, якому, на нашу думку, сьогодні приділяється недостатня увага, і який має надзвичайно великий потенціал.

Зокрема, ми вважаємо, що створення теорії сталого розвитку регіональної роздрібно-торгівельної мережі (РРТМ) може стати однією із віх у вирішенні вищенаведених проблем, які сьогодні постають перед людством.

Формулювання цілей статті. Розробити теоретичні постулати теорії сталого розвитку регіональних роздрібних торговельних мереж.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначалося вище, існуючі екологічні проблеми вже знаходили своє теоретико-методологічне вирішення у роботах учених світової спільноти.

Так, одним із перших питань кількісного та якісного зростання, актуалізував американський економіст Н. Daly,

який визначав кількісне зростання як фізичне збільшення продукції, зробленої із зростаючої кількості природної сировини, а якісний – як зростання потенціалів і можливостей у процесі виробництва при зменшенні залежності від сировини. При цьому він зробив висновок, що зростання виробництва продукції, характерне для кейнсіанської економіки, має бути замінене зростанням екологічним [7; 52 – 56].

Ще більш категоричним у даному питанні був американський учений Д. Форестер, який розробив гіпотезу, відповідно до якої, при збереженні сучасної концепції споживання та соціально-демографічних механізмів, що діють у суспільстві, із середини ХХІ-го ст. почнеться скорочення промисловості, зниження рівня життя, різке збільшення смертності через нестачу їжі та забруднення, вичерпаються природні ресурси та відбудеться різке скорочення кількості населення на планеті.

Він також припустив, що екологічна катастрофа може настати раптово і, не передбачаючи заздалегідь можливих наслідків зростання промислового і сільськогосподарського потенціалу, людство може не встигнути належним чином підготуватися.

На основі результатів своїх досліджень Дж. Форестер приходять до висновку, що перехід до рівноваги неможливий без колапсу, без всесвітньої кризи, внаслідок якої три чверті населення вимре від голоду і хвороб, викликаних токсичністю довкілля. Вихід він вбачає у здійсненні комплексу заходів, які б забезпечили зниження рівня народжуваності та регламентацію зростання рівня виробництва [8].

Д. Н. Meadows запропонував концепцію «нульового зростання», суть якої полягає у тому, що існує лише два способи виправити дисбаланс, що виник на планеті: або знизити темпи приросту чисельності населення, або дозволити рівню смертності зрости. На його думку, чисельність населення і обсяг капіталу – це єдині величини, які повинні бути незмінними в умовах рівноваги, а інші види діяльності людини, що не потребують великого притоку невідновних ресурсів, можуть розвиватися нескінченно [9].

У своїх наступних працях він показав неефективність дій суспільства у напрямку реалізації принципів сталого розвитку. Незважаючи на вдосконалення технологій та поглиблення наукових знань і суворішу природоохоронну політику, цивілізація вже перетнула межі своєї стійкості у ресурсній і природоохоронній сферах, тобто людство вже знаходиться поза зоною сталості.

На його думку, існує три головні причини виходу за межі: перша – це зростання та занадто швидкі зміни; друга – завжди існує деяка межа або обмеження, за якими діяльність системи перестає бути безпечною; третя – часто між подією та реакцією на неї існує запізнювання, що вже не дозволяє повернути систему до попереднього стану.

Для запобігання виходу за межі він пропонує такі інструменти, як уміння бачити, створення груп однодумців, правдивість, навчання і любов [10, 11].

У 70-х рр. минулого століття Дж. Хартвік довів, що суспільство повинне інвестувати рентні доходи від експлуатації непоповнюваних ресурсів у відтворний капітал для того, щоб підтримувати реальне споживання, і що нічого із рентного доходу не повинно споживатися існуючим поколінням [12].

Р. Солоу верифікував, що правило Дж. Хартвіка може забезпечити досягнення стійкості у використанні ресурсів [13].

Т. Пейдж, аналізуючи роботи вищенаведених вчених, висунув гіпотезу, що кожне наступне покоління повинне компенсувати майбутнім поколінням будь-яке безповоротне скорочення ресурсів [14].

Слід також зауважити, що, на думку низки вчених, більшість товарів і послуг, які реалізуються сьогодні, не відбивають усіх природоохоронних і соціальних витрат виробництва і споживання. Грунтуючись на наукових принципах, підприємства, зокрема і роздрібною торгівлі, повинні з часом запроваджувати методики належного ціноутворення з урахуванням природоохоронних витрат [15].

С. Н. Бобилев та А. Ш. Ходжаєв вважають, що, крім фактору капіталу, у вирішенні проблеми стійкості слід також враховувати інституційні чинники, які, на їхню думку, є одними з ключових при реалізації сталого розвитку, адже вони повинні забезпечувати зниження навантаження на природний капітал і його відтворення [16].

Відповідно до неокласичних теорій економічного зростання, допускається високий рівень заміщення ресурсів через технологічний розвиток і цінові механізми. Проте, на думку Т. Tietenberg, такий підхід є недостатньо ефективним стосовно природних ресурсів, які можуть мати споживчу вартість, що не оцінюється ринком. Так, у своїх працях він доводить, що природний капітал істотно обмежений в можливості заміни, а маніпулювання природними системами, які є недостатньо вивченими, значно підвищує ризик екологічних катастроф [17].

Д. Пірс і Р. Аткинсон стверджують, що заміщення природного капіталу штучним обмежене, тобто заміна спожитого природного капіталу можлива лише іншим природним ресурсом, а не техногенним капіталом [18].

Ще більш категоричними в означенні даної проблеми є N. Georgescu-Roegen і H. Daly, які вважають, що заміщення природного капіталу взагалі неприпустиме ані штучним, ані природним [19, 20].

Г. Х. Брунтланд у своїх працях наголошує на тому, що саме соціально-економічна складова сталого розвитку має надзвичайно важливе значення. Він висвітлює такі існуючі проблеми, як соціальна нерівність, нерівномірність економічного зростання через призму екологічних загроз і стверджує, що задоволення існуючих потреб населення планети потрібно вирішувати без ризику для задоволення потреб майбутніх поколінь, тобто концепція стійкого розвитку, на його думку, є концепцією соціально-економічного зростання, що не завдає збитку довкіллю [21].

Останніми теоретичними напрацюваннями у напрямку сталого розвитку стала ініціатива ООН щодо переходу до «зеленої» економіки (green economy) [22]. Питання переходу до «зеленої» економіки були центральними на конференції ООН в Ріо-де-Жанейро в 2012 р. (Ріо + 20). Сьогодні «зелена» економіка – це економіка, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, і при цьому істотно знижує ризики для довкілля і її деградації [23].

Так, ключовими принципами «зеленої економіки» є:

- ефективне використання природних ресурсів;
- збереження та збільшення природного капіталу;

- зменшення забруднення;
- низькі вуглецеві викиди;
- запобігання втраті біорізноманітності;
- зростання доходів і зайнятості.

Ми вважаємо, що вищенаведені принципи обов'язково повинні бути врахованими при створенні теорії сталого розвитку РРТМ, адже ігнорування їх виключає можливість сталого розвитку роздрібною торговельною мережі, а відповідно, і сталого розвитку регіонів.

На думку експертів, реалізація принципів «зеленої економіки» є неможливою без досягнення ефекту «декаплінгу» (decoupling), а це означає, що зростання соціального й економічного прогресу повинне здійснюватися вищими темпами, ніж використання ресурсів, тобто розвиток повинен передбачати використання меншої кількості ресурсів на одиницю економічного результату та скорочення їхнього впливу на екологію планети.

Сьогодні розрізняють відносний і абсолютний декаплінг. Перший припускає нижчі темпи зростання споживання ресурсів і екологічної дії порівняно із зростанням економічних показників (сьогодні він домінує у світовій економіці). Абсолютний декаплінг базується на одночасному зниженні споживання ресурсів і екологічного впливу та зростанні темпів економіки[1].

Слід зауважити, що на даний момент для реалізації принципів, які випливають із соціально-економічно-екологічних теорій, розроблені певні типи економічних механізмів природокористування, які можуть бути реалізованими при створенні теорії сталого розвитку РРТМ, зокрема:

- 1) компенсуючий (м'який, ліберальний, «наздоганяючий») механізм – спрямований на усунення не-

гативних екологічних наслідків, а не на причини виникнення екологічних деформацій;

- 2) стимулюючий механізм – розвиток екозбалансованих виробництв і видів діяльності (енерго- і матеріалозбереження, рециклінг відходів), який сприяє збільшенню виробництва на базі нових технологій, дозволяє поліпшити використання і охорону природних ресурсів;
- 3) жорсткий механізм використовує адміністративні і ринкові інструменти, тобто за допомогою жорсткої податкової, кредитної і штрафної політики стримує розвиток певних галузей, сприяючи економії використання природних ресурсів [24].

Незважаючи на наявність достатньої кількості наукових напрацювань, у яких висвітлювалися шляхи вирішення даної проблеми, та реалізації значної кількості програм, які б повинні були зупинити процес розвитку екологічної кризи, людству, на жаль, не вдалося досягти значних успіхів у даному напрямку.

Так, Гро Харлем Брунтланд сказала, що якщо зараз подивитися на 25 років назад, то сталося менше, ніж можна було чекати. За її словами, уряди не змогли досягти прогресу з «комплексних причин», одна з яких – влада корпорацій.

На її думку, в існуючій політичній системі корпорації, бізнес і люди, що мають економічну владу, впливають на тих, хто приймає політичні рішення [25].

Із проведеного вище аналізу соціально-економічно-екологічних теорій нами було виокремлено ключові аспекти, які, на нашу думку, повинні стати фундаментом у створенні теорії сталого розвитку регіональних роздрібних торговельних мереж (табл. 1).

Таблиця 1

Теорії соціально-економічно-екологічного розвитку та важливі їх аспекти, необхідні для створення теорії сталого розвитку РРТМ

Теорії соціально-економічно-екологічного розвитку	Суть	Важливі аспекти для формування РРТМ	Теоретичні постулати теорії сталого розвитку РРТМ
1	2	3	4
Дж. Форестер	Сучасні темпи розвитку спричиняють: скорочення промисловості, зниження рівня життя, різке збільшення смертності через нестачу їжі та забруднення, вичерпаються природні ресурси та відбудеться різке скорочення кількості населення на планеті. Порятунок планети вбачає у зниженні рівня народжуваності та регламентації зростання рівня виробництва	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Забезпечення населення продуктами харчування; ▪ контроль якості та корегування структури споживання 	РРТМ – ключова складова продовольчої безпеки регіону
D. H. Meadows	Запропонував концепцію «нульового зростання», суть якої полягає у тому, що існує лише два способи виправити дисбаланс, що виник на планеті: або знизити темпи приросту чисельності населення або дозволити рівню смертності зрости		
Дж. Хартвік, R. M Solow, Т. Пейдж	Суспільство повинно інвестувати рентні доходи від експлуатації непоновлюваних ресурсів у відтворний капітал для того, щоб підтримувати реальне споживання	Необхідність створення відтворного капіталу для зниження використання не поновлювальних ресурсів	Зниження використання невідновних ресурсів

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
С. Н. Бобылев, А. Ш. Ходжаев	Інституційні чинники – є одними із ключових при реалізації сталого розвитку, адже вони можуть забезпечувати зниження навантаження на природний капітал	Створення торговельного законодавства, яке б забезпечило зниження навантаження на природний капітал	Розвиток соціальної відповідальності роздрібних торговельних організацій;
H. Daly	Екстенсивне зростання виробництва продукції, характерне для кейнсіанської економіки, має бути замінено зростанням екологічним, суть якого полягає у зменшенні залежності від сировини	Зниження використання невідновних ресурсів:	
Д. Пірс, Г. Аткинсон	Заміщення природного капіталу штучним обмежене, тобто заміна спожитого природного капіталу можлива лише іншим природним ресурсом, а не техногенним капіталом	<ul style="list-style-type: none"> ▪ нафтопродуктів (оптимізація транспортної логістики, регіональний підхід у формуванні РРТМ); ▪ електроенергії (впровадження інноваційних технологій в освітленні та кліматотехніці); матеріалів для створення упаковки; ▪ підвищення ефективності споживання населенням 	
Ініціатива ООН	Упровадження «зеленої» економіки» забезпечить: <ul style="list-style-type: none"> ▪ ефективне використання природних ресурсів; збереження і збільшення природного капіталу та зростання екосистемних послуг і біорізноманітності; ▪ зменшення забруднення планети; зниження вуглецевих викидів; зростання доходів і зайнятості 		
Г. Х. Брунтланд	Стратегічними цілями сталого розвитку повинні стати: <ul style="list-style-type: none"> ▪ ліквідація соціальної нерівності, нерівномірності економічного зростання та усунення екологічних загроз; ▪ задоволення існуючих потреб населення планети потрібно вирішувати без ризику для задоволення потреб майбутніх поколінь 	Створення програм для зниження соціальної нерівності та забезпечення доступності товарів для усіх жителів регіону; контроль якості товарів	Забезпечення соціальної справедливості

Отже, вищепроведений аналіз існуючих соціально-економічно-екологічних теорій показав, що сьогодні нема єдиного погляду щодо шляхів подолання проблем, які загрожують людству.

На нашу думку, саме територіально-галузевий підхід може стати одним із шляхів порятунку від імовірного соціально-екологічного колапсу. Ми вважаємо, що лише при зниженні з глобального (абстрактного) на регіонально-галузевий (конкретний) рівень можна запобігти екологічній кризі, яка насувається швидкими темпами.

Якщо врахувати, що, на думку науковців, основними чинниками, які на даний момент стоять на заваді реалізації принципів сталого розвитку, є: нерациональний спосіб життя, неефективні моделі виробництва та споживання, а також нестримне зростання народонаселення, то можна стверджувати, що саме роздрібна торгівля може нівелювати вплив деяких із них. Зокрема, вона може суттєво впливати на споживання населення регіонів і детермінувати спосіб його життя, визначаючи суспільні тренди та корегуючи його відношення до оточуючого середовища, яке не буде суперечити принципам сталого розвитку.

На нашу думку, роздрібна торгівля повинна не лише сама стати на шлях економії невідновних природних ресурсів, але і стимулювати виробників до зміни принципів природокористування, наприклад, мотивуючи їх до використання створених екологічно-ефективних пакувальних матеріалів. Так:

- упаковка повинна бути легкою та компактною, що суттєво знижує логістичні витрати;
- при її виробництві необхідно використовувати матеріали з екологічних джерел, або джерел, що відновлюються;
- її виробництво повинно бути безвідходним, включаючи утилізацію та переробку;
- вторинне використання упаковки та використання вторинної сировини при її створенні повинні стати основними принципами пакування товарів.

Роздрібна торгівля, будучи однією з ключових ланок відтворювального циклу, може суттєво нівелювати частину з вищенаведених ризиків, зокрема, вона може підвищити ефективність використання вирощених продуктів шляхом покращення якості їх зберігання, що приведе до зниження рівня їх втрат.

Крім того, роздрібна торгівля, володіючи величезними базами даних про особливості споживання кожного покупця, може впливати на зниження кількості відходів продуктів при їх індивідуальному споживанні.

Висновки і перспективи. Із вищенаведених теорій можна зробити висновок, що основними чинниками, які на даний момент стоять на заваді реалізації принципів сталого розвитку, є: нерациональний спосіб життя, неефективні моделі виробництва та споживання, нестримне зростання народонаселення.

Також із аналізу соціально-економічно-екологічних теорій через призму ролі роздрібної торгівлі у впровадженні принципів сталого розвитку випливає, що саме роздрібно торгівля повинна не лише сама стати на шлях економії невідновних природних ресурсів, але й стимулювати виробників до зміни принципів природокористування. Крім того, вона може суттєво впливати на споживання населення регіонів і детермінувати спосіб його життя, визначаючи суспільні тренди та корегуючи його ставлення до оточуючого середовища, яке не буде суперечити принципам сталого розвитку.

Враховуючи те, що роздрібно торгівля є тією ланкою відтворювального циклу, яка забезпечує розподіл, то відповідно, вона повинна відігравати важливу роль у реалізації продовольчої безпеки та соціальної справедливості, що є невід'ємними складовими сталого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth / Fischer-Kowalski M., Swilling M., von Weizsacker E. U., Ren Y., Moriguchi Y., Crane W., Krausmann F., Eisenmenger N., Giljum S., Hennicke P., RomeroLankao P., SiribanManalang A., Sewerin S. // UNEP, 2011.
2. Human Development Report // UNDP, 2011.
3. Climate Vulnerability Monitor: A Guide to the Cold Calculus of a Hot Planet, DARA and the Climate Vulnerable Forum Climate Vulnerability Monitor: 2nd Edition. – Madrid; Geneva. – 2012. – P. 17 – 19.
4. Shvarts E., Gerasimchuk I. Environmental Policy and the International Competitiveness of the Russian Economy // F. M. Mucklowand, Dr W. Th. Douma, Environmental Finance and Responsible Business in Russia: Legal and Practical Trends. T.M.C. Asser Press, The Hague – 2010. – P. 121 – 131.
5. Жизнеспособная планета жизнеспособных людей: будущее, которое мы выбираем / Доклад Группы высокого уровня Генерального секретаря по глобальной устойчивости, ООН, Нью-Йорк, 2012.
6. Wackemageletal M. Tracking the Ecological Over shoot of the Human Econom // Proceedings of the Academy of Science 99. – no. 14. – Washington. – 2002. – P. 9266 – 9271.
7. Daly H., Cobb J. B. For the common good: redirecting the economy toward community, the environment and sustainable future. – Boston. – 1989. – P. 221.
8. Форрестер Д. Мировая динамика / Д. Форрестер; [пер. с англ. Д. Форрестер]. – М. : Издательство «АСТ»; СПб. : Terra Fantastica, 2003. – 379 с.
9. Meadows D. H., Meadows D. L., Penders J., Behrens W. W. The Limiting to Growth. – N.Y.: Потомак, 1972. – P. 207.
10. Медоуз Л. Х. За пределами роста / Медоуз Л. Х., Медоуз Д. Л., Рандерс Й. – М.: Прогресс, 1994. – 304 с.
11. Медоуз Д. Пределы роста : 30 лет спустя / Медоуз Д., Рандерс Й. – 3-е изд. – М. : Академкнига, 2008. – 342 с.
12. Hartwick J. M. Inter generational Equity and the Investing of Rents from Exhaustible Resources // The American Economic Review. – 1977. – Vol. 67, № 5.
13. Solow R. M. On the inter generational location of natural resources // Scandinavian Journal of Economics. – 1986. – № 88 (1).
14. Page T. Intergenerational equity and the social rate of discount // In: V. Kerry Smith. Environmental resources and applied welfare economics. Resources for the Future. – Washington DC. – 1988.

15. Жизнеспособная планета жизнеспособных людей: будущее, которое мы выбираем / Доклад Группы высокого уровня Генерального секретаря по глобальной устойчивости, ООН, Нью-Йорк, 2012.

16. Бобылев С. Н. Ходжаев А. Ш. Экономика природопользования. – М. : Инфра-М, 2004.

17. Tietenberg T. Environmental and Natural Resource Economics / 4th ed. Harper Collins College Publishers. – New York, 1996.

18. Пирс Д. Экономика природных ресурсов и окружающей среды. / Д. Пирс, Р. Тернер. – М. : Диалог-МГУ, 1992.

19. Daly H. The Local Politics of Global Sustainability / Daly H., Prugh T., Costanza R. – Island Press, 2000.

20. Georgescu-Roegen N. Energy and economics myths: institutional and analytical economic essays. – New York : Pergamon Press, 1976.

21. Брундтланд Г. Х. Наше общее будущее / Брундтланд Г. Х. – 1989. – 180 с.

22. Навстречу «зеленой» экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности : Обобщающий доклад для представителей властных структур // ЮНЕП, 2011.

23. Declaration on Green Growth / OECD, 25 June 2009.

24. Концепция устойчивого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.cosd.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=13 (Дата звернення: 14.02.2014).

25. Блэк Р. Саммит Рио + 20 : неоправданные надежды на устойчивое развитие // BBC Украина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2012/06/120623_ru_s_rio20_results.shtml (Дата звернення: 14.02.2014).

REFERENCES

Bobylev, S. N. Khodzhaev A. Sh. Ekonomika prirodopolzovaniia [Economics of Nature]. Moscow: Infra-M, 2004.

Brundtland, G. Kh. Nashe obshchee budushchee [Our Common Future], 1989.

Blek, R. "Sammit Ryo + 20 : neopravdannye nadezhdy na ustoichivoe razvitie" [Rio + 20 Summit: unjustified hopes for sustainable development]. BBC Ukraina. http://www.bbc.co.uk/ukrainian/ukraine_in_russian/2012/06/120623_ru_s_rio20_results.shtml

Climate Vulnerability Monitor: A Guide to the Cold Calculus of a Hot Planet, DARA and the Climate Vulnerable Forum Climate Vulnerability Monitor Madrid; Geneva, 2012.

Daly, H., and Cobb, J. B. For the common good: redirecting the economy toward community, the environment and sustainable future Boston, 1989.

Daly, H., Prugh, T., and Costanza, R. The Local Politics of Global Sustainability: Island Press, 2000.

"Declaration on Green Growth" OECD, 2009.

Forrester, D. Mirovaia dinamika [World Dynamics]. M.; SPb. : AST; Terra Fantastica, 2003.

Fischer-Kowalski, M., Swilling, M., and von, Weizsacker E. U. "Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth" UNEP (2011).

Georgescu-Roegen, N. Energy and economics myths: institutional and analytical economic essays New York: Pergamon Press, 1976.

Hartwick, J. M. "Inter generational Equity and the Investing of Rents from Exhaustible Resources" The American Economic Review vol. 67, no. 5 (1977).

- "Human Development Report" UNDP, 2011.
- "Kontsepsiia ustoychivogo razvitiia" [The concept of sustainable development]. http://www.cosd.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=13
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., and Randers, J. The Limiting to Growth New York: Potomac, 1972.
- Medouz, L. Kh., Medouz, D. L., and Randers, Y. Za predelami rosta [Outside growth]. Moscow: Progress, 1994.
- Medouz, D., and Randers, Y. Predely rosta : 30 let spustia [Limits to Growth: 30 years later]. Moscow: Akademkniga, 2008.
- "Navstrechu «zelenoy» ekonomike: puti k ustoychivomu razvitiuu i iskoreneniiu bednosti : Obobshchaiushchiy doklad dlia predstaviteley vlastnykh struktur" [Towards a "green" economy: Towards Sustainable Development and Poverty Eradication: Synthesis report for representatives of government agencies]. YuNEP, 2011.
- Pirs, D., and Turner, R. Ekonomika prirodnykh resursov i okruzhaiushchey sredy. [Economics of natural resources and the environment]. Moscow: Dialog-MGU, 1992.
- Page, T. "Intergenerational equity and the social rate of discount" In Environmental resources and applied welfare economics. Resources for the Future: Washington DC, 1988.
- Solow, R. M. "On the inter generational location of natural resources" Scandinavian Journal of Economics, no. 88 (1) (1986).
- Shvarts, E., and Gerasimchuk, I. "Environmental Policy and the International Competitiveness of the Russian Economy" In Environmental Finance and Responsible Business in Russia: Legal and Practical Trends, 121-131. : T. M. C. Asser Press, 2010.
- Tietenberg, T. Environmental and Natural Resource Economics New York: Harper Collins College Publishers, 1996.
- Wackemageletal, M. "Tracking the Ecological Over shoot of the Human Economy" Proceedings of the Academy of Science 99, no. 14 (2002): 9266-9271.
- "Zhiznesposobnaia planeta zhiznesposobnykh liudey: budushchee, kotoroe my vybiraem" [Viable planet viable people: a future that we choose]. In Doklad Gruppy vysokogo urovnia Generalnogo sekretaria po globalnoy ustoychivosti New York: UN, 2012.
- "Zhiznesposobnaia planeta zhiznesposobnykh liudey: budushchee, kotoroe my vybiraem" [Viable planet viable people: a future that we choose]. In Doklad Gruppy vysokogo urovnia Generalnogo sekretaria po globalnoy ustoychivosti Niu-York: OON, 2012.